

Ks. ZDZISŁAW LEC*

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. STANISŁAWA I ŚW. WACŁAWA
W ŚWIDNICY POD DUSZPASTERSKĄ OPIEKĄ JEZUITÓW
W LATACH 1662-1776

W Świdnicy oprócz jezuitów działalność duszpasterską prowadzili także dominikanie (w kościele pw. św. Krzyża), franciszkanie minoryci (w świątyni pw. Najświętszej Maryi Panny) i kapucyni (w kościele św. Barbary w zamku cesarskim). W Świdnicy mieli swoją siedzibę także krzyżowcy z Czerwoną Gwiazdą oraz urszulanki¹.

Według danych z 1677 r. w mieście były szpitale: św. Michała, Świętego Ducha, św. Jana oraz szpital dla trędowatych². Jezuiti i wspomniani wyżej zakonnicy pomagali sobie wzajemnie, głosząc kazania, misje, rekolekcje, wykłady, słuchając spowiedzi. Ponadto Towarzystwo Jezusowe utrzymywało kontakty duszpasterskie ze zgromadzeniami zakonnymi pracującymi w okolicznych miejscowościach³.

W artykule omówiona zostanie działalność jezuitów dotycząca barokizacji kościoła pw. św. Stanisława i św. Wacława oraz prowadzonego w nim duszpasterstwa: głoszenia słowa Bożego, udzielania sakramentów, przebiegu roku kościelnego, rozwoju kultu świętych. Wspomniane zostaną również nawrócenia na katolicyzm.

* Zdzisław Lec – kapłan archidiecezji wrocławskiej, profesor doktor habilitowany (historia Kościoła), pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego.

¹ Die Schweidnitzer Klosterschulen in ihrer Entwicklung von 1700 bis 1925. Nach der Kloster-Chronik und Akten bearbeitet von einer Ursuline. Schweidnitz 1926.

² W. URBAN. Z dziejów duszpasterstwa w archidiecezji wrocławskiej w czasach nowożytnych. Warszawa 1971 s. 356.

³ H. HOFFMANN. Die Jesuiten in Schweidnitz. Schweidnitz 1930 s. 208-214.

Zagadnienia te dotyczą czasów habsburskich w Świdnicy i na Śląsku do 1740 r.⁴ W zakończeniu niniejszego artykułu (lata 1741-1776) będzie mowa o upadku działalności duszpasterskiej w czasach pruskich oraz o zniszczeniach, jakie w latach 1758-1773 dotknęły kościół, który był wówczas niedostępny dla wiernych.

1. BAROKIZACJA KOŚCIOŁA PW. ŚW. STANISŁAWA I ŚW. WACŁAWA

O tej świątyni słyszymy już w XIII w. Od 1266 r. prawa patronackie nad nią miały siostry klaryski. Około 1330 r. z inicjatywy księcia Bolka II świdnickiego rozpoczęto budowę nowej bazyliki, która trwała do 1386 r. W 1525 r. ukończono wieżę południowo-zachodnią. Kilka lat później pożar zniszczył dach i sklepienia. W 1535 r. w nawie głównej założono nowe sklepienia sieciowe, obniżone w stosunku do spalonych, oraz dach. W pierwszej połowie XVI w. prawo patronatu nad kościołem nabyła od klarysek rada miasta. W ten sposób na kilkadziesiąt następujących lat kościół przeszedł w ręce protestantów⁵.

Chociaż jezuita przybyli do Świdnicy już w 1629 r., to dopiero 21 marca 1662 r. oficjalnie przejęli kościół parafialny od magistratu i od wrocławskich klarysek. Od 1666 aż do 1730 r., a więc blisko 70 lat, przebudowywali go w duchu baroku.

Barokizacja wykonywana była w dwóch etapach. W latach 1666-1684 przeprowadzono pierwszy etap prac. W tym czasie rektorami kolegium świdnickiego byli ojcowie: Joannes Fabritius (1664-1670), Andreas Wilde (1670-1673), Georgius Molitor (1673-1676), dr fil. dr teol. Georgius Hohenegger (1676-1678), Joannes Rottenberger (1678-1681) i Andreas Scholtz (1681-1684)⁶. Zamurowano wówczas okna nawy głównej, wybielkowano wnętrze, wstawiono nowe szyby, zredukowano znacznie ilość ewangelickich epitafiów, natomiast na sklepieniu umieszczono herb zakonu (monogram IHS w słońcu) i napis „Dilexi decorem domus Tuae” (Umiłowałem piękność domu Twego)⁷. W 1666 r. wzniesiono pierwszy barokowy ołtarz Najświętszej Maryi Panny z kopią cudownej figurki Matki Bożej z Foya⁸. W 1679 r.

⁴ W pierwszej połowie XVIII w. jezuita w Świdnicy oprócz kościoła parafialnego mieli pod opieką kościół pw. Bożego Ciała położony w środku miasta i kaplice przy bramach miejskich: Świętych Piotra i Pawła, św. Barbary, św. Wawrzyńca, św. Małgorzaty i św. Wolfganga. W tych kaplicach służba Boża była sprawowana w następujący sposób: w dzień przed *patrocinium* były nieszpory, w dniu *patrocinium* procesja z kościoła parafialnego do kaplicy, gdzie głoszone było kazanie i suma odpustowa, następnie były nieszpory i w czasie oktawy każdego dnia rano Msza św. Zob. HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 161.

⁵ D. GALEWSKI. *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej*. Kraków 2012 s. 219.

⁶ A. FECHTNEROVÁ. *Rectores collegiorum Societatis Jesu in Bohemia, Moravia ac Silesia usque ad annum MDCCLXXII jacentum*. Cz. 2. Praga 1993 s. 505-506.

⁷ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 149; GALEWSKI. *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej* s. 219.

⁸ Figurka Matki Bożej, której kult rozwinął się na początku XVII w. we Flandrii, była szczególnie czczona przez jezuitów czeskiej prowincji zakonnej, do której należało kolegium jezuitów

ustawiono kolejne: w prezbiterium nowy ołtarz główny, w korpusie nawowym ołtarze Świętego Krzyża, Niepokalanego Poczęcia, Świętych Dziewic, a w kaplicy Rzeźników ołtarz Wyznawców. W następnych latach powstały retabula⁹: naprzeciwko wspomnianego wyżej ołtarza Świętych Dziewic umieszczono ołtarz Ewangelistów (1681), ołtarz Świętej Rodziny w kaplicy Sukienników (1682), ołtarz Dziesięciu Tysięcy Męczenników w kaplicy Tkaczy (1684) oraz ołtarz Świętych Wdów w kaplicy św. Jadwigi (1684). Znany organmistrz, jezuicki brat zakonny Adam Thille, pochodzący z Żagania¹⁰, przebywający w kolegium świdnickim w latach 1678-1684, unowocześnił stare organy, które oddano do użytku w 1682 r.¹¹ W 1686 r. w kaplicy Rzeźników (obecnie zwanej kaplicą Matki Boskiej Świdnickiej) umieszczono obraz przedstawiający Maryję z Dzieciątkiem, nazywany *Domina in Sole*. Obraz ten, uważany za cudowny, od późnego średniowiecza umieszczony był w innym miejscu kościoła św. Stanisława i św. Wacława. Po jego przeniesieniu do kaplicy Rzeźników służył jako obraz ołtarzowy nowo powstałego (10 października 1686) ołtarza maryjnego. W 1726 r. kaplica ta została przebudowana.

W latach 1692-1729, czyli w drugim etapie barokizacji, rektorami kolegium jezuickiego w Świdnicy byli następujący ojcowie: Georgius Gröschel (1691-1694), Wenceslaus Hartmann (1694-1697), dr fil. dr teol. Jacobus Stessl (1698-1700), Johannes Strobach (1701-1703), Ernestus Schambogen (1703-1707), dr fil. dr teol. Wenceslaus Czakert (1707-1710), Hieronimus Specht (1710-1713), Ludovicus Schwartz (1713-1716), David Berger (1716-1721), dr fil. Godefridus Escher (1721-1724), Laurentius Moser (1724-1727) i Michael Thomas (1727-1731)¹². Na podkreślenie zasługuje działalność rzeźbiarska jezuity brata Joannesa Riedla¹³ i współpracującego z nim Georga Leonarda Webera. Wykonano wówczas ołtarz główny (Riedel, 1694), ołtarze boczne: Świętego Krzyża (1696), Najświętszej Maryi Panny

w Świdnicy. Kopie figurki Matki Bożej z Foya znajdowały się ponadto w kościołach jezuitów na Małej Stranie w czeskiej Pradze, w Klatovach, Brnie, Jiczynie i w Hradcu Králové. Zob. GALEWSKI. *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej* s. 187.

⁹ Retabulum – płyta w tyle ołtarza, zwana nastawą, którą zdobiono rzeźbami i malowidłami.

¹⁰ Adamus Adamandus Tille (Thile), br., ur. Żagań, wst. ok. 1630 r. Brno, zm. 8 listopada 1690 r. Brno. Konstruktor organów. Działalność: 1642/43: Kłodzko, stolarz, 1643/44: Kłodzko, organifex, organista, 1644/45-1645/46: Kłodzko, organifex, organista, 1658/59: Żagań, stolarz, organifex, 1659/60: Żagań, stolarz, piwniczny, 1660/61-1661/62: Żagań, stolarz, piwniczny, 1667/68: Żagań, organifex, 1668/69-1669/70: Kłodzko, stolarz, 1676/77-1678/79: Świdnica, furtian, 1679/80-1680/81: Świdnica, organifex, organista, 1681/82-1683/84: Świdnica, refektarski, konstruktor organów. Zob. H. HOFFMANN. *Die Saganer Jesuiten und ihr Gymnasium*. Sagan 1928 s. 196.

¹¹ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 150; GALEWSKI. *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej* s. 219.

¹² FECHTNEROVÁ. *Rectores collegiorum Societatis Jesu* s. 507-510.

¹³ Joannes Ridel (Riedel), br., ur. 22 kwietnia 1654 r. Freudenthal/Śląsk, wst. 12 listopada 1682 r. Brno, ctp. 2 lutego 1693 r., zm. 2 stycznia 1736 r. Świdnica. Działalność: 1692/93-1734/35: Świdnica, stolarz, 1705/06: Wrocław, refektarski. Zob. HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 325; GALEWSKI. *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej* s. 220.

Niepokalanie Poczętej (1696), Apostołów (1696), św. Ignacego Loyoli (1699), św. Franciszka Ksawerego (1704), św. Jana Nepomucena, św. Dyzmy, św. Judy Tadeusza, ambonę (Riedel, 1698), grupę Ukrzyżowania w nawie północnej, posągi świętych ustawione na filarach (Weber, 1704-1710) oraz prospekt organowy (Riedel, Weber, 1704-1708). Obrazy sztalugowe na ścianach nawy głównej i w prezbiterium wykonali: Michael Willmann, Jeremias Joseph Knechtel i Joannes Eybelwieser. Natomiast freski na ścianach nawy głównej imitujące architekturę oraz dekorację ornamentalną na sklepieniach, na zlecenie rektora o. Michaela Thomasa, wykonał w 1729 r. sprowadzony z Brna malarz Joannes Georgius Etagens¹⁴. Fresk na sklepieniu kaplicy Najświętszej Maryi Panny (Rzeźników) jest autorstwa Joannesa Hiebela.

O kościele pw. św. Stanisława i św. Wacława w Świdnicy znany historyk Kościoła na Śląsku ks. prof. Max Sdralek¹⁵ powiedział, że jest to „[...] tylko jeden kościół na Śląsku, który jest godny być kościołem biskupim”¹⁶. I rzeczywiście, widok kościoła i jego wieży robi ogromne wrażenie. Gdy opuszczamy dworzec kolejowy w Świdnicy, jesteśmy zachwyceni widokiem wznoszącej się ku niebu „wieży jezuitów”, jak jeszcze w początkach XX w. nazywano wieżę kościoła¹⁷, który od 2004 r. jest „kościółem biskupim”.

2. GŁOSZENIE SŁOWA BOŻEGO

Kościół pw. św. Stanisława i św. Wacława był centrum duszpasterskim Towarzystwa Jezusowego. Ze szczególnie wielkim zapalem głosili w nim słowo Boże zarówno nauczyciele gimnazjum związanego z kolegium świdnickim, jak i kaznodzieje ustanowieni do tej posługi. W niedziele i dni świąteczne mówili kazania podczas porannej Mszy św. i sumy. Czynili to w dniach 40-godzinnego nabożeństwa, dwa razy w tygodniu w czasie Wielkiego Postu, codziennie w oktawie Bożego Ciała. Słowo Boże głosili także w kaplicach przy bramach miejskich w czasie święta

¹⁴ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 154; GALEWSKI. *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej* s. 220.

¹⁵ Ks. Max Sdralek (1855-1913), profesor uniwersytecki, wybitny historyk Kościoła na Śląsku. Twórca wrocławskiej szkoły historii Kościoła, rektor Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1906-1907.

¹⁶ H. HOFFMANN. *Die katholische Pfarrkirche in Schweidnitz*. Schweidnitz 1930 s. 5; Z. LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy (1629-1776)*. „Rocznik Świdnicki” 1990-1991 s. 21-22; TENŻE. *Jezuickie stacje misyjne, rezydencje i kolegia na Śląsku w latach 1580-1776*. W: *Służcie Panu z weselem. Księga jubileuszowa ku czci kard. Henryka Gulbinowicza z okazji 50-lecia kapłaństwa, 30-lecia biskupstwa, 25-lecia posługi w archidiecezji wrocławskiej i 15-lecia kardynalatu*. T. 1. Red. I. Dec. Wrocław 2000 s. 163.

¹⁷ HOFFMANN. *Die katholische Pfarrkirche in Schweidnitz* s. 5-6; K. KALINOWSKI. *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa 1986 s. 175, 179-184; Z. LEC. *Zarys życia klasztorowego w Świdnicy*. „Rocznik Świdnicki” 1992 s. 69.

tytularnego, parę razy w tygodniu pouczali w Adwencie, w większe święta po południu i wreszcie w święta swojego zakonu¹⁸.

Szczególnym rodzajem apostołatu słowa Bożego były rekolekcje. Jezuita prowadził je w oparciu o *Ćwiczenia duchowne* św. Ignacego Loyoli. Po raz pierwszy rekolektanci przybyli do jezuitów w Świdnicy w 1670 r. Każdy odbywał swoje ćwiczenia, otrzymując wskazówki od odpowiedzialnego jezuita. Rekolekcje trwały z reguły osiem dni, wyjątkowo – trzy. Ćwiczenia duchowne odbywały się grupowo lub indywidualnie. Odprawiali je księża, ale także osoby świeckie, nieraz o bardzo wysokiej pozycji społecznej¹⁹. Do tego samego rodzaju form działania należy zaliczyć misje, zmierzające do pobudzenia życia religijnego. W odróżnieniu od rekolekcji miały one okazalszą oprawę. Nauki głoszone były przeważnie wieczorami. Wybór czasu nie był przypadkowy. Miały to być bowiem nabożeństwa dla wszystkich. Oprócz nauki istotną częścią misji był śpiew pieśni przez wiernych. Po nauce-kazaniu zwykle śpiewano litanie. Misje trwały kilka dni i kończyły się bardzo uroczysto. W procesji na czele każdej grupy wiernych szedł jeden z misjonarzy. Niesiono chorągwie i figury świętych. Po procesji odbywała się generalna komunie św. Następnie jeden z misjonarzy wygłaszał ostatnią naukę, po czym udzielano specjalnego błogosławieństwa²⁰.

W ciągu roku zakonnicy odbywali regularnie procesje. Oczywiście centralnym punktem tego pielgrzymowania była Msza św. z okolicznościowym kazaniem. I tak przez trzy dni przed świętem Wniebowstąpienia podążano uroczystość na pola uprawne. Organizowano procesję do rynku na Boże Ciało, do ratusza na Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny, do kaplic przy bramach miejskich w święto patronalne. Wielkim przeżyciem była pielgrzymka do Barda Śląskiego na święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, ciesząca się dużą frekwencją. Od 1682 r. dla dzieci uczęszczających na niedzielną naukę katechizmu organizowano procesję w uroczystość św. Ignacego. Dzieci niosły wówczas siedem obrazów przedstawiających życie św. Ignacego i śpiewały pieśni ku jego czci²¹.

Od 1676 r. w każdą pierwszą niedzielę miesiąca w kaplicy Matki Boskiej Bolesnej odprawiano Mszę św. za zmarłych w czyśćcu cierpiących. Z czasem dodano stosowne kazanie. W związku z tym nabożeństwem wydrukowano i rozpowszechniano odpowiednią litanie, którą modlono się za zmarłych.

W Świdnicy, jak i w innych miejscach swojej działalności, jezuita gorliwie szerzyli apostołat słowa drukowanego. Praktyka ta miała charakter okolicznościowy. W 1675 r. wydrukowali małą książeczkę ascetyczną, której czwarte wydanie

¹⁸ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 174.

¹⁹ *Tamże* s. 178.

²⁰ K. MATWIJOWSKI. *Uroczystości, obchody i widowiska w barokowym Wrocławiu*. Wrocław – Warszawa – Kraków 1969 s. 93; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 23.

²¹ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 174-175; MATWIJOWSKI. *Uroczystości, obchody i widowiska w barokowym Wrocławiu* s. 96-97.

ukazało się w Świdnicy u drukarza Krystiana Okela w 1686 r.²² Również w Świdnicy w 1700 r. wydrukowali u Jana Zygmunta Okela książkę ascetyczną anonimowego autora²³. W 1721 r. wydali niewielkie książeczki o doniosłych prawdach wiary, o cnotach teologicznych według znanego dzieła o. Klaudiusza Lacroix. Rozdano wtedy ponad 2 tys. egzemplarzy tego dzieła. Drukiem ukazały się również książeczki z pouczeniami odnośnie do komunii św. miesięcznej, opatrzone odpowiednimi rozmyślaniami²⁴.

3. POSŁUGA SAKRAMENTALNA

W kościele św. Stanisława i św. Wacława w Świdnicy troszczono się bardzo o szafarstwo sakramentów świętych. W przedjezuickich czasach to rodzice uczyli dzieci katechizmu, przygotowując je w ten sposób do pierwszej spowiedzi i komunii św., a następnie posyłali do proboszcza na egzamin. Zakonnicy zaś sami przygotowywali dzieci do przyjęcia tych sakramentów. W 1673 r. przygotowali 18 dzieci. Katechizowali każdego tygodnia w swoim gimnazjum albo po prostu na podwórzu kolegium.

Od 1672 r. wprowadzono piękny zwyczaj przystępowania przez całe rodziny do sakramentów świętych. Świdniccy jezuici przywiązywali wielką wagę do komunii wielkanocnej katolików. W związku z tym rektor kolegium prosił radę miasta o pomoc. Rada delegowała posłańca, który razem z dzwonnikiem kolegium przechodził od domu do domu, odnotowując spełnienie (lub niespełnienie) obowiązku spowiedzi i komunii wielkanocnej²⁵. Notowano również spowiedzi generalne. Najczęściej wiązały się one z przejściem danej osoby na katolicyzm. W 1654 r. takich spowiedzi było w Świdnicy 13, a w 1672 r. już 20. Spowiedzi słuchano również w języku polskim, co odnotowano w kronice w 1672 r.²⁶

4. PRAKTYKOWANIE UCZYNKÓW MIŁOSIERDZIA

W swej pracy duszpasterskiej jezuici kładli ogromny nacisk na praktykowanie w codziennym życiu uczynków miłosierdzia. Ta praktyka zjednywała im nowych wyznawców katolicyzmu. Bardzo troszczyli się o więźniów. Już w 1636 r. pierwszy

²² *Des Karthäusers Niukolaus Kessler Gemitus conpeditorum, sive tentationes, quae frequentius adorientur religiosos et a perfectione impediunt*. Schweidnitz 1686. Ch. Okel. 12°.

²³ *Spiritualis Panis Quotidianus, sive Orationes Selectiores Varia tum sub Sacrificii Missae Quotidie, tum alias pro libitu a corde contrito recitandae*. Schweidnitz 1700. J. S. Okel. 12°.

²⁴ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 175.

²⁵ *Tamże* s. 177, 185.

²⁶ *Historia Svidnicensis Domicilii Societatis Jesu. 1629-1689*. Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu [dalej: AAW] sygn. V 45; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 176-177.

raz uzyskali możliwość odwiedzenia ich w miejscowym więzieniu. Wielu skazańców uratowali od śmierci. O pomoc zwracali się do nich także ewangelicy.

Jezuici pomagali wszystkim, zyskując w ten sposób popularność i wdzięczność. Nie zapominali o chorych i starszych. Organizowali nie tylko pomoc duchową, ale w wypadkach losowych przychodzili ze znaczną pomocą materialną²⁷.

5. PRZEBIEG ROKU KOŚCIELNEGO I KULT ŚWIĘTYCH

Rok kościelny zasadniczo nie odbiegał od znanego nam aktualnie. W Adwencie odbywały się roraty. Na Boże Narodzenie urządzano żłóbek, a kołodnicy wędrowali od domu do domu, przedstawiając misterium narodzenia Chrystusa. Na zakończenie roku organizowano uroczyste nabożeństwo z kazaniem. Przy okazji Nowego Roku odwiedzano parafian, udzielając błogosławieństwa²⁸.

Posty były cięższe niż dzisiaj, a zwolnienie od nich znacznie trudniejsze. Przykładowo w 1682 r. poproszono rektora o. Andreea Scholtza, który był jednocześnie proboszczem kościoła pw. św. Stanisława i św. Wacława²⁹, aby zezwolił na tańce do pierwszej niedzieli Wielkiego Postu³⁰. W czasie Wielkiego Postu wszystkie ołtarze³¹ w kościele zasłaniano fioletowym materiałem i wystawiano na nich obrazy przedstawiające sceny pasyjne. Wierni modlili się, przechodząc od obrazu do obrazu. Można powiedzieć, że w ten sposób rodziło się nabożeństwo Drogi krzyżowej. W każdy piątek Wielkiego Postu wystawiano do publicznej czci relikwie Krzyża Świętego. Dla rozpowszechnienia tego kultu jezuici świdniccy drukowali odpowiednie modlitwy. Szczególnie dużo czasu, uwagi oraz nakładów materialnych poświęcano, aby odpowiednio przystroić grób Pański³².

W odróżnieniu od ewangelików akcentowano kult świętych. Na pierwszym miejscu oddawano cześć Najświętszej Maryi Pannie. Urządzano więc pielgrzymki ku czci Maryi i procesje w święta maryjne. Wykonano wiele kopii obrazu Madonny z ratuszowej kaplicy, które rozprowadzono wśród wiernych. W kaplicy ratuszowej zawiązało się Bractwo Mariańskie. W kościele parafialnym szczególną czcią otaczano obraz Matki Bożej zwanej „Panią w słońcu”, według tradycji pochodzący z 1399 r. Przy tym obrazie od 1690 r. aż do zamknięcia gimnazjum w czasach

²⁷ *Historia Svidnicensis*. AAW sygn. V 45.

²⁸ HOFFMANN, *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 181-182; LEC, *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 24.

²⁹ J. JUNGNITZ, *Visitationsberichte der Diözese Breslau*. T. 1, Breslau 1902 s. 712.

³⁰ HOFFMANN, *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 183.

³¹ W 1706 r. kościół pw. św. Stanisława i św. Wacława miał 6 kaplic i 18 ołtarzy. Zob. URBAN, *Z dziejów duszpasterstwa w archidiecezji wrocławskiej* s. 378.

³² HOFFMANN, *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 184-185; LEC, *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 24.

pruskich w każdą sobotę gimnazjaliści śpiewali *Salve Regina*³³. Niejako ukoronowaniem czci Najświętszej Maryi Panny jest ołtarz główny, powstały w latach 1692-1694 – dzieło Jana Riedla, podkreślający rolę Maryi w dziele odkupienia. Jest więc ołtarz świdnicki obrazem Maryi – córki Boga Ojca, oblubienicy Ducha Świętego i matki Chrystusa³⁴.

Szczególnie uroczyście czczono patronów zakonu jezuickiego. Św. Ignacemu Loyoli poświęcono jedną z kaplic w kościele parafialnym, która w latach 1699-1700 doczekała się barokizacji³⁵. W 1683 r. w związku ze świętem św. Ignacego wydrukowano jego życiorys i rozdano go wiernym. W kościele pw. św. Stanisława i św. Wacława powoli rodził się zwyczaj celebrowania Mszy św. w dniu św. Ignacego przez większą liczbę kapłanów diecezjalnych i jezuitów. W 1711 r. czyniło to 34 księży. Dla uproszenia łask św. Ignacego jezuiti zalecali nowennę z modlitwami w dziewięć kolejnych śród. W 1729 r. wydrukowali książeczki z tym nabożeństwem, które rozpowszechniali wśród wiernych³⁶. Dla zwiększenia kultu św. Franciszka Ksawerego w 1679 r. jezuita wydrukowali u Krystiana Okela w Świdnicy 24-stronicową książeczkę³⁷. Także innych świętych swojego zakonu odpowiednio popularyzowali. W Świdnicy odbywały się specjalne, kilkudniowe nabożeństwa w związku z kanonizacją w 1727 r. świętych Stanisława Kostki i Alojzego Gonzagi³⁸.

Spośród innych świętych, w związku z rozwojem górnictwa na Śląsku, krzewili kult św. Barbary, patronki górników. Szczególnie propagowali kult patronów kościoła: św. Stanisława, biskupa męczennika, św. Wacława, księcia czeskiego i męczennika, oraz św. Floriana, którego posąg wykonany w 1684 r. wznosi się na kolumnie przed wejściem do świątyni. W kościele przechowywano i czczono relikwie wielu innych świętych³⁹.

Jezuita posiadali umiejętność organizowania uroczystych obchodów kościelnych. Skłaniały ich do tego różne wydarzenia: zwycięstwa, zawarcie pokoju, koronacje, śmierć albo narodziny w rodzinie rządzących – wszystko stwarzało okazję do uroczystych nabożeństw w kościele św. Stanisława i św. Wacława w Świdnicy⁴⁰.

³³ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 187-190; MATWIJOWSKI. *Uroczystości, obchody i widowiska w barokowym Wrocławiu* s. 97-100.

³⁴ KALINOWSKI. *Rzeźba barokowa na Śląsku* s. 176-177; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 25.

³⁵ KALINOWSKI. *Rzeźba barokowa na Śląsku* s. 179.

³⁶ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 192-194.

³⁷ Autor jest anonimowy. Książeczka nosi tytuł: *Wundersame Gesundheit, mit welcher der heilige Franziskus Xaverius eine Geistliche Jungfrau Franciskaner-Ordens in S. Lorentzen-Kloster zu Rom den 14 Tag Junii Anno 1678 gnädiglich erfreuet, als sie in zehen-tägiger Andachts-Uebung gegen ihm wirklich begriffen war. Mit beygefügeter zehen-tägiger Andacht zu gemeldeten Heiligen*. 12°.

³⁸ LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 25.

³⁹ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 198.

⁴⁰ *Tamże* s. 199-203.

6. ORGANIZOWANIE ZBIOROWYCH FORM ŻYCIA RELIGIJNEGO

Jezuici potrafili doskonale zorganizować zbiorowe formy życia religijnego. Tak więc powstawały bractwa pobożnościowe dla różnych stanów i zawodów, co w ówczesnych stosunkach społecznych zapewniało im dużą siłę przyciągania. Szczególny wpływ na życie religijne katolików w Świdnicy miało Bractwo Najświętszego Sakramentu⁴¹. Do jego powstania przyczynił się szczególnie ówczesny rektor kolegium o. Wacław Hartmann (1694-1697). Jak do tego doszło? Otóż w każdym prawie kolegium śląskim istniało bractwo modlące się za zmarłych cierpiących w czyśćcu. O. Wacław Hartmann w 1696 r. zorganizował modlitwy dla tego bractwa. Szybko jednak zorientował się, że Bractwo Najświętszego Sakramentu ma większy wpływ na wiernych. Dlatego postanowił rozwiązać Bractwo Śmierci, aby nie przeszkadzało rozwojowi tego drugiego. Ostatecznie Bractwo Najświętszego Sakramentu w Świdnicy zostało zatwierdzone 29 listopada 1696 r. przez papieża Innocentego XII⁴². Jego członkowie każdego dnia po adoracji Najświętszego Sakramentu odmawiali pięć razy *Ojciec nasz* i *Zdrowaś Maryjo* do pięciu ran Chrystusa za wszystkich członków bractwa. Specjalne nabożeństwa odprawiali za zmarłych. Podobnie jak Sodaliczka Mariana Bractwo Najświętszego Sakramentu miało swój album, który do dzisiaj zachował się w Bibliotece Katedralnej św. Stanisława w Świdnicy⁴³.

7. RELACJE JEZUITÓW I EWANGELIKÓW W ŚWIDNICY

Wspomnieć należy o relacjach, jakie łączyły jezuitów i ewangelików w Świdnicy. Niestety, były one raczej złe⁴⁴, wówczas o ekumenizmie nie było jeszcze mowy. Sytuacja jezuitów w Świdnicy była gorsza niż w innych częściach Śląska. W Kłodzku czy w Nysie ewangelików było niewiele. W Głogowie i Żaganii prężnie działali augustianie, którzy mieli dwa klasztory i parafię. Tylko Legnicę i Wrocław można było w tym względzie porównać ze Świdnicą⁴⁵.

Reformacja dotarła do Świdnicy w 1535 r. Wtedy do miasta przybył gorący zwolennik idei Marcina Lutra – Sebastian Angerer. Od 1544 r. w kościele parafialnym pw. św. Stanisława i św. Wacława odbywały się nabożeństwa ewangelickie.

⁴¹ W. BOCHNAK. *Religijne stowarzyszenia i bractwa katolików świeckich w diecezji wrocławskiej od XVI w. do 1810 r.* Wrocław 1983 s. 69, 74.

⁴² HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 203.

⁴³ Foliał obłożony w czerwone płótno. Zawiera wpisy członków od 1696 do 1794 r. Podzielony jest na działy: rody szlacheckie z pięknymi herbami, rektorzy i proboszczowie, członkowie Towarzystwa Jezusowego, mieszkańcy Świdnicy.

⁴⁴ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 227.

⁴⁵ LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 26; TENŻE. *Jezuici we Wrocławiu (1581-1776)*. Wrocław 1995; TENŻE. *Jezuici w Legnicy (1689-1776)*. Wrocław 2001 s. 79.

Od 1569 r. odprawiano je już we wszystkich kościołach Świdnicy. W tym okresie otwarto również ewangelicką szkołę łacińską, której ukończenie uprawniało do studiowania na uniwersytetach⁴⁶.

Wojna 30-letnia zmieniła radykalnie sytuację w Świdnicy. Do miasta wkroczyła katolicka, cesarska władza austriacka. 24 października 1648 r. zawarto pokój westfalski. Ewangelicy musieli oddać wszystkie kościoły. Dlatego starali się o wybudowanie w Świdnicy nowego obiektu. Dzięki poparciu króla szwedzkiego Karola X Gustawa 13 sierpnia 1652 r. nadeszło z Wiednia od cesarza Ferdynanda III (1637-1657) zezwolenie na budowę kościoła. Zawierało ono następujące warunki: kościół mógł być budowany tylko poza murami miasta, bez wieży i dzwonów. Jedynym materiałem budowlanym miało być drewno, glina, piasek i słoma. Budowa nie mogła trwać dłużej niż jeden rok⁴⁷. Opracowanie projektu budowy powierzono porucznikowi Albrechtowi Saebischowi, synowi znanego wrocławskiego fortyfikatora Walentego. 23 sierpnia 1656 r. położono kamień węgielny. W niedzielę, 24 czerwca 1657 r. odprawiono pierwsze nabożeństwo. Kościół zajmuje powierzchnię 1090 m² i może pomieścić 7,5 tys. osób. Posiada 3 tys. miejsc siedzących⁴⁸.

Ewangelicy wybudowali więc w Świdnicy swój kościół pw. Świętej Trójcy. Od miejsca kultu do rynku w prostej linii nie mieli więcej niż 1 tys. metrów. Mieli swoich duchownych i prowadzili zdecydowaną i konkurencyjną działalność. Jezuiti mieli nadzieję, że przez sumienne głoszenie słowa Bożego oraz przykład miłości bliźniego przekonają ewangelików do katolicyzmu. Ufali też poparciu świeckiej władzy. Do 1740 r. trwała ustna i pisemna polemika wyznaniowa⁴⁹. Późniejsza sytuacja polityczna sprzyjała jednak ewangelikom.

8. OKRES POWOLNEGO UPADKU DZIAŁALNOŚCI DUSZPASTERSKIEJ W CZASACH PRUSKICH (1741-1776)

Konkretna i zdecydowana akcja duszpasterska jezuitów w Świdnicy i okolicy przynosiła oczekiwane owoce. Do 1740 r. nastąpiła znaczna ilość nawróceń na katolicyzm⁵⁰. W 1739 r. zorganizowano misje święte. Od 1740 r. sytuacja polityczna na Śląsku nie była spokojna. Rektor o. dr fil. Henricus Schatz (1740-1743) wraz z konsultantami zastanawiał się, co robić⁵¹, ponieważ Prusacy stali u granic Śląska,

⁴⁶ W. SCHIRMMANN. *Chronik der Stadt Schweidnitz*. Schweidnitz 1909 s. 25; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 26.

⁴⁷ SCHIRMMANN. *Chronik der Stadt Schweidnitz* s. 37-38.

⁴⁸ *Kościół Pokoju w Świdnicy*. Brak autora i danych wydawniczych. 8° ss. 12.

⁴⁹ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 227-230; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 27.

⁵⁰ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 224.

⁵¹ *Liber consultationum der Raths-Sitzungen des Schweidnitzer Jesuitenkollegs 1731-1773*. AAW sygn. V 62.

który do tej pory był w obrębie wpływów wiedeńskich Habsburgów. 1 stycznia 1741 r. wojska pruskie zajęły Świdnicę. Stan niepewności trwał do 29 września 1742 r., wówczas w Berlinie zawarto układ pokojowy, który przyznawał Prusom większą część Śląska. Jednocześnie zdobywca Śląska Fryderyk II pruski zobowiązał się, że nie naruszy *status quo* Kościoła katolickiego na zajętych terenach. Świdnica stała się pruską zdobyczą⁵².

Obietnice Fryderyka II nie zostały jednak dotrzymane. Wraz z przejściem Śląska pod panowanie pruskie wyznanie katolickie utraciło swe uprzywilejowane stanowisko. Rząd pruski systematycznie ograniczał swobodę działania władz kościelnych, uzależniając od siebie obsadzanie kapituł, beneficjów, probostw, ogłaszanie listów pasterskich, wydawanie dekretów kościelnych i korespondencję ze Stolicą Apostolską. Równocześnie intensywnie wzmacniano pod względem politycznym, gospodarczym i religijnym pozycję osób wyznania ewangelickiego⁵³.

Od wiosny 1744 r. rozpoczęły się zmagania Austriaków z Prusakami i ich sprzymierzeńcami o Śląsk. Jezuici na Śląsku zostali obarczeni wysokimi kontrybucjami. W Świdnicy miesięczna dotacja magistratu na kolegium w wysokości 90 florenów została zniesiona⁵⁴, ponadto jezuici musieli płacić podatki wojenne oraz udostępniać wojsku swoje pomieszczenia. Okres działań wojennych, zwany II wojną śląską, zakończył się 25 grudnia 1745 r. pokojem w Dreźnie, na mocy którego Śląsk w dalszym ciągu pozostawał pod panowaniem Pruskim⁵⁵.

Prusacy nie byli zadowoleni z dotychczasowej metody nauczania jezuickich gimnazjów. Rektor kolegium musiał często bronić się przed zarzutami⁵⁶. 26 lutego 1746 r. ukazał się edykt berliński o zakazie wstępowania dzieci chłopskich i mieszczańskich do kolegiów⁵⁷.

Kilkanaście lat przed kasatą zakonu, w 1756 r., na 7083 mieszkańców Świdnicy ponad 1000 było wyznania katolickiego⁵⁸. W 1756 r. przybył do kolegium z brzeskiej rezydencji jezuickiej o. Józef Fischer. Był on hipochondrykiem⁵⁹, a jego choroba graniczyła czasem z obłędem. Miał ciągłe zatargi z pastorem Fuchsem, co

⁵² H. SCHUBERT. *Bilder aus der Geschichte der Stadt Schweidnitz*. Schweidnitz 1911 s. 341; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 249; A. ROGALSKI. *Kościół katolicki na Śląsku. Studia nad dziejami diecezji wrocławskiej*. Warszawa 1955 s. 41.

⁵³ ROGALSKI. *Kościół katolicki na Śląsku* s. 41.

⁵⁴ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 72.

⁵⁵ SCHIRMMANN. *Chronik der Stadt Schweidnitz* s. 44; *Historia Śląska*. Red. K. Maleczyński. T. 1 cz. 3. Wrocław – Warszawa – Kraków 1963 s. 504; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 14.

⁵⁶ *Liber consultationum der Raths-Sitzungen des Schweidnitzer Jesuitenkollegs 1731-1773*. AAW sygn. V 62; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 98.

⁵⁷ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 96.

⁵⁸ SCHUBERT. *Bilder aus der Geschichte der Stadt Schweidnitz* s. 450.

⁵⁹ Człowiek, który jest stale i w sposób nieuzasadniony przekonany, że jest chory na przynajmniej jedną, poważną, postępującą chorobę. Hipochondrii często towarzyszy depresja i lęk. Często chorują na nią osoby o egocentrycznym, narcystycznym nastawieniu.

strona ewangelicka skwapliwie wykorzystywała. Dlatego kolegium zostało ukarane grzywną 2 tys. dukatów za wzniesienie niepokojów w mieście⁶⁰.

W lipcu 1757 r. rozpoczęła się kolejna batalia o Śląsk, zwana III wojną śląską albo wojną siedmioletnią. 12 listopada 1757 r. Austriacy opanowali Świdnicę, którą pół roku później, po ciężkim oblężeniu, Prusacy odbili⁶¹. Pod koniec czerwca 1758 r. jezuici musieli opuścić miasto. Z kościoła parafialnego pw. św. Stanisława i św. Wacława zrobiono magazyn na zboże⁶². Wojna trwała dalej. W 1761 r. Austriacy znowu zdobyli Świdnicę⁶³. W marcu następnego roku jezuici mogli na kilka miesięcy powrócić do miasta. Budynek kolegium i kościół parafialny zastali w wielkim nieporządku, majątki ziemskie były zrujnowane. 9 października 1762 r., po kilkumiesięcznym oblężeniu, Prusacy znowu zdobyli Świdnicę. Ośmiotysięczna załoga austriacka dostała się do niewoli. Straty w ludziach po obu stronach sięgały po 3 tys. osób. Była to jedna z ostatnich walk stoczonych na ziemi śląskiej w czasie wojny siedmioletniej⁶⁴. 23 października 1762 r. jezuici kolejny raz musieli opuścić miasto⁶⁵.

Wojna siedmioletnia zakończyła się pokojem zawartym 15 lutego 1763 r. w zamku myśliwskim Hubertusburg w Wermsdorf koło Oschatz w kraju związkowym Saksonia. Austriacy zrezygnowali z dalszych prób odebrania Fryderykowi II pruskiemu jego śląskich zdobyczy⁶⁶.

13 maja 1763 r. jezuici powrócili do Świdnicy. Od razu rozpoczęli starania o odzyskanie kościoła pw. św. Stanisława i św. Wacława oraz o doprowadzenie do porządku ołtarzy. Chcieli oczyścić świątynię z pozostałości wojennych, m.in. zalegającego tam zboża. W latach 1768-1769 naprawili dach kościoła. Mimo prób o pomoc kierowanych od 1770 r. do króla Fryderyka II czy do biskupa wrocławskiego, dopiero 31 lipca 1773 r., po 16 latach profanacji (1758-1773), odzyskali kościół pw. św. Stanisława i św. Wacława do celów duszpasterskich⁶⁷.

21 lipca 1773 r. papież Klemens XIV (19 maja 1769-22 września 1774), ulegając naciskowi dworów burbońskich, podpisał breve *Dominus ac Redemptor*, stanowiące dekret kasacyjny zakonu jezuitów⁶⁸. Papież uzasadniał kasatę tym, że zakon

⁶⁰ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 258-263.

⁶¹ *Historia Śląska*. T. 1 cz. 3 s. 510, 512.

⁶² SCHUBERT. *Bilder aus der Geschichte der Stadt Schweidnitz* s. 353; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 351.

⁶³ SCHIRMMANN. *Chronik der Stadt Schweidnitz* s. 56-60; *Historia Śląska*. T. 1 cz. 3 s. 520.

⁶⁴ *Historia Śląska*. T. 1 cz. 3 s. 521.

⁶⁵ SCHUBERT. *Bilder aus der Geschichte der Stadt Schweidnitz* s. 212; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 351; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 15.

⁶⁶ *Historia Śląska*. T. 1 cz. 3 s. 521-522.

⁶⁷ SCHIRMMANN. *Chronik der Stadt Schweidnitz* s. 63-64; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 266-269.

⁶⁸ J. POPLATEK. *Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji*. Kraków 1973 s. 31.

nie przynosi już owoców, dla których został powołany do życia, a nadto istnieje konieczność zapewnienia Kościołowi pokoju, co jest niemożliwe, dopóki istnieje Towarzystwo Jezusowe. Jednak Fryderyk II nie pozwolił ogłosić tego dekretu na Śląsku, brakowało mu bowiem katolickich, wykwalifikowanych nauczycieli. Dopiero w końcu 1775 r. między papieżem Piusem VI (15 lutego 1775-29 sierpnia 1799) i królem pruskim Fryderykiem II zawarto układ, mocą którego jezuita mogli nadal wykładać w szkołach, ale byli zależni bezpośrednio od miejscowego biskupa, podobnie jak księża diecezjalni⁶⁹.

W związku z tym porozumieniem kasata wspólnoty jezuitów w Świdnicy nastąpiła 12 lutego 1776 r., kiedy rozwiązano kolegium. W tym samym roku zlikwidowano domy Towarzystwa Jezusowego w Żaganiu, Otyniu, Głogowie, Legnicy, Jeleniej Górze, Wrocławiu, Brzegu, Opolu, Kłodzku i Nysie⁷⁰.

W Świdnicy Pruska Komisja Rządowa oszacowała stan majątkowy jezuitów, majątki ziemskie rozprzedano. Jezuitów zatrudniano jeszcze jakiś czas na miejscu⁷¹. W końcu rozporządzeniem rządu pruskiego z 26 sierpnia 1800 r. kościół pw. św. Stanisława i św. Wacława, budynki kolegium i konwikt przeszły na własność miasta Świdnicy⁷².

ZAKOŃCZENIE

Jezuici w Świdnicy odegrali istotną rolę nie tylko w dziedzinie reformy katolickiej, lecz także w dydaktyce i wychowaniu młodzieży. Potrafiли sobie zapewnić rolę autorytetu wychowawcy, a przez to mieli wpływ na kształtowanie mentalności całego społeczeństwa. Trzeba także wspomnieć, że wyróżniali się w działalności związanej z duszpasterstwem ogólnym i specjalistycznej pracy z małymi grupami. Ponadto rozwinęli działalność budowlaną. W duchu baroku zmodernizowali kościół pw. św. Stanisława i św. Wacława. Wzorowo prowadzili administrację nieruchomości i majątków ziemskich powierzonych ich pieczy.

⁶⁹ HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 270.

⁷⁰ P.P. GACH. *Kasaty zakonów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska. 1773-1914*. Lublin 1984 mapa 1; LEC. *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy* s. 16.

⁷¹ *Acta in Sachen der Schlesischen Exjesuiten ab Anno 1776*. AAW sygn. V B 13d; SCHUBERT. *Bilder aus der Geschichte der Stadt Schweidnitz* s. 212-213.

⁷² SCHIRMMANN. *Chronik der Stadt Schweidnitz* s. 64; HOFFMANN. *Die Jesuiten in Schweidnitz* s. 270-282.

BIBLIOGRAFIA

- BOCHNAK W., *Religijne stowarzyszenia i bractwa katolików świeckich w diecezji wrocławskiej od XVI w. do 1810 r.* Wrocław 1983.
- Die Schweidnitzer Klosterschulen in ihrer Entwicklung von 1700 bis 1925. Nach der Kloster-Chronik und Akten bearbeitet von einer Ursuline.* Schweidnitz 1926.
- FECHTNEROVÁ A., *Rectores collegiorum Societatis Jesu in Bohemia, Moravia ac Silesia usque ad annum MDCCLXXII jacentum.* Cz. 2. Praga 1993.
- GACH P.P., *Kasaty zakonów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska. 1773-1914.* Lublin 1984.
- GALEWSKI D., *Jezuici wobec tradycji średniowiecznej.* Kraków 2012.
- Historia Śląska.* T. 1 cz. 3. Red. K. Maleczyński. Wrocław – Warszawa – Kraków 1963.
- HOFFMANN H., *Die Jesuiten in Schweidnitz.* Schweidnitz 1930.
- HOFFMANN H., *Die katholische Pfarrkirche in Schweidnitz.* Schweidnitz 1930.
- HOFFMANN H., *Die Saganer Jesuiten und ihr Gymnasium.* Sagan 1928.
- JUNGNITZ J., *Visitationsberichte der Diözese Breslau.* T. 1. Breslau 1902.
- KALINOWSKI K., *Rzeźba barokowa na Śląsku.* Warszawa 1986.
- LEC Z., *Historia zakonu jezuitów w Świdnicy (1629-1776).* „Rocznik Świdnicki” 1990-1991.
- LEC Z., *Jezuici w Legnicy (1689-1776).* Wrocław 2001.
- LEC Z., *Jezuici we Wrocławiu (1581-1776).* Wrocław 1995.
- LEC Z., *Jezuickie stacje misyjne, rezydencje i kolegia na Śląsku w latach 1580-1776.* W: *Służcie Panu z weselem. Księga jubileuszowa ku czci kard. Henryka Gulbinowicza z okazji 50-lecia kapłaństwa, 30-lecia biskupstwa, 25-lecia posługi w archidiecezji wrocławskiej i 15-lecia kardynalatu.* T. 1. Red. I. Dec. Wrocław 2000.
- LEC Z., *Zarys życia klasztornego w Świdnicy.* „Rocznik Świdnicki” 1992.
- MATWIJOWSKI K., *Uroczystości, obchody i widowiska w barokowym Wrocławiu.* Wrocław – Warszawa – Kraków 1969.
- POPLATEK J., *Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji.* Kraków 1973.
- ROGAŁSKI A., *Kościół katolicki na Śląsku. Studia nad dziejami diecezji wrocławskiej.* Warszawa 1955.
- SCHIRMMANN W., *Chronik der Stadt Schweidnitz.* Schweidnitz 1909.
- SCHUBERT H., *Bilder aus der Geschichte der Stadt Schweidnitz.* Schweidnitz 1911.
- URBAN W., *Z dziejów duszpasterstwa w archidiakonacie wrocławskim w czasach nowożytnych.* Warszawa 1971.

KIRCHE ST. STANISŁAW UND ST. WAĆŁAW IN ŚWIDNICA
UNTER DER SEELSORGE DER JESUITEN (1662-1776)

Z u s a m m e n f a s s u n g

In den Jahren 1662-1776 die heutige Domkirche in Świdnica, unter dem Anruf Stanisław und Waćław, war mit dem Kollegium der Jesuitenväter verbunden. Während dieser Zeit,

bis 1740, hatten die Jesuiten in dieser Kirche eine fruchtbare Pastoralarbeit. Sie machten sein Interieur zu einem Barock. Sie predigten in ihm das Wort Gottes. Sie feierten die Sakramente. Sie praktizierten die Taten der Gnade für die Seele und den Körper. Sie kümmerten sich um das Kirchenjahr und den Heiligenkult. Fruchtbare Aktivität der Jesuiten in der Kirche St. Stanisław und Waclaw litt schwer und wurde auch in preußischer Zeit von 1741 bis zur Auflösung des Ordens in Schlesien 1776 unterbrochen.

Słowa kluczowe: Świdnica, kościół pw. św. Stanisława i św. Wacława, jezuiti, duszpasterstwo, barokizacja.

Key words: Świdnica, The St. Stanisław and St. Waclaw Church, the Jesuits, pastoral work, baroquisation.